

DOI 10.14746/ssp.2014.4.16

Elena Korosteleva, *The European Union and its Eastern Neighbours. Towards a more ambitious partnership?*, Routledge 2012, ss. 188.

Elena Korosteleva w swojej książce bada stosunki zewnętrzne Unii Europejskiej z jej wschodnimi sąsiadami. Praca jest owocem intensywnych badań opartych na ankietach, pogłębionych wywiadach przeprowadzonych przez Autorkę z osobami zajmującymi kluczowe stanowiska w Białorusi, Ukrainie, Rosji, Mołdawii oraz w Brukseli. Jak słusznie zauważa Korosteleva, Europejska Polityka Sąsiedztwa (2004) oraz Partnerstwo Wschodnie (2009) utworzyły nową formę stosunków z sąsiadami UE. Jest to specyficzne partnerstwo oparte na przyjmowaniu wspólnych wartości. Korosteleva proponuje interesujące podejście do relacji pomiędzy UE a jej wschodnimi sąsiadami, mianowicie podejmuje ona próbę wskazania zależności pomiędzy partnerstwem (*partnership*) a zarządzaniem (*governance*).

Praca składa się z pięciu rozdziałów, wprowadzenia i wniosków. Rozdział pierwszy przedstawia szeroką dyskusję na temat partnerstwa jako głównego pojęcia stosunków Unii Europejskiej (UE) ze wschodnimi sąsiadami. Ukazane są tu definicje partnerstwa jako instytucji współpracy w stosunkach międzynarodowych. Autorka wymienia warunki i strategię niezbędną dla efektywnej realizacji partnerstwa. Przedstawia też genealogię partnerstwa UE z państwami trzecimi: od źródeł pomocowych do partnerstwa strategicznego. W pierwszym rozdziale Autorka wychodzi od zdefiniowania pojęcia „partnerstwo”, jego rozumienia i znaczenia, a także sposobów jego osiągnięcia. Korosteleva zwraca szczególną uwagę na stosunki pomiędzy partnerstwem i zarządzaniem (*governance*) w zewnętrznych relacjach UE. Jej zdaniem, w stosunkach zewnętrznych UE odnoszących się do partnerstwa, można zaobserwować trzy rodzaje taksonomii. Po pierwsze, partnerstwo jako uzupełnienie zarządzania UE, czego doskonałym przykładem może być udzielanie pomocy przez Unię państwom trzecim. W stosunkach z Afryką zainicjowano nową Wspólną Strategię Afryka–UE (2007). Po drugie, partnerstwo rozumiane jako nieświadome, mimowolne zastąpienie zarządzania, czego ilustracją stanowi strategiczne partnerstwo UE wobec Stanów Zjednoczonych (kluczowy gracz światowy), Rosji i Chin. Stosunki UE z Chinami są istotne z uwagi na fakt, iż obaj partnerzy dysponują znaczącą globalną siłą polityczną, możliwościami i odpowiedzialnością. Jak trafnie pisze Korosteleva, Rosja – jako sąsiad UE – początkowo została włączona do Europejskiej Polityki Sąsiedztwa i poczuła się głęboko znieważona. Jako wielkie samowystarczalne państwo, mające wyrobiony własny pogląd na integrację europejską, w przeciwieństwie do pozostałych mniejszych państw Europy Wschodniej i Kaukazu Północnego, przestała być objęta EPS. Z punktu widzenia Moskwy partnerstwo z UE może być budowane na

równej współpracy z Unią i uwzględnieniu także rosyjskich interesów, a nie tylko unijnych. Po trzecie wreszcie, partnerstwo jako uzupełnienie struktury unijnego zarządzania, stworzone na potrzeby sąsiedztwa. Dopełnienie zarządzania UE najbardziej widoczne jest w formie Partnerstwa Śródziemnomorskiego oraz Partnerstwa Wschodniego. Korosteleva stawia w tym rozdziale tezę, iż z punktu widzenia zarządzania – partnerstwo w ramach EPS/PW otrzymało nowe znaczenie. Partnerstwo służy obecnie nie jako narzędzie zarządzania, ale raczej jest uzupełnieniem w stosunkach UE z sąsiadami.

Rozdział drugi bada skomplikowane relacje pomiędzy partnerstwem a zarządzaniem, rozróżnia „stare” i „nowe” zarządzanie. Autorka podejmuje próbę ukazania niezwykle trudnej zależności pomiędzy partnerstwem (*partnership*) a zarządzaniem (*governance*). *Governance* UE rozumiane jest przez Korostelevą jako funkcja zarządzania złożonymi społecznościami poprzez koordynowanie działań podmiotów należących bądź podejmujących różnorodną formę współpracy z UE. Autorka stawia tu tezę, w myśl której, jeżeli nie ma dobrze zdefiniowanego pojęcia partnerstwa, zewnętrzne zarządzanie stosowane w relacjach UE z innymi państwami jest nadrzędne.

Rozdział trzeci porusza stosunki UE z Białorusią. Analizie poddane zostały struktury i sposoby wzajemnych relacji pomiędzy tymi podmiotami w ramach EPS i PW. Ukazana została krótka historia stosunków unijno-białoruskich. Nakreślono skomplikowany charakter oczekiwań białoruskiej polityki zagranicznej. Omówiono specyfikę relacji białorusko-unijnych z perspektywy zarządzanie-partnerstwo. Autorka podkreśla ograniczone zalety mniej hierarchicznej struktury zarządzania, które dotyczą głównie obszarów współpracy handlowej, nie zaś politycznej. Korosteleva zaznacza, że gdy związek jest uwarunkowany hierarchicznie nieelastycznie, szczególnie w zakresie *acquis*, wówczas zacieśnieniu ulega polityka graniczna po stronie Białorusi, a to z kolei skutkuje impasem w stosunkach z UE. Zdaniem Korostelevy, Unia nie jest w stanie zwiększyć swego wpływu na ten kraj z uwagi na fakt nieumiejętnego postrzegania geopolityki i uwarunkowań kulturowych, w jakich tkwi Białoruś.

W rozdziale czwartym Autorka bada historię stosunków UE i Ukrainy, wypunktowując sukcesy oraz niepowodzenia polityki UE w tym państwie. Ukraina formalnie do niedawna uznawana była za pioniera integracji europejskiej objętego EPS i PW. Korosteleva przypomina, że Ukraina była pierwszym państwem w Europie Wschodniej, które zaangażowało się w stosunki z UE w czerwcu 1994 r. w ramach Porozumienia o Partnerstwie i Współpracy (*Partnership and Cooperation Agreement*). Z powodu wewnętrznych napięć oraz pięcioletniej prezydentury Wiktora Janukowycza zatrzymaniu uległ proces europeizacji Ukrainy. Do niedawna Kijów stosował nową, pragmatyczną politykę zagraniczną, celem której było zrównoważenie stosunków zarówno z UE, jak i Federacją Rosyjską.

Rozdział piąty dotyczy stosunków Mołdawii i UE. Autorka wychodzi założenia, iż Mołdawia jest najbardziej chętnym państwem w regionie do dopasowania się i spełnienia wymogów UE. Trudności w realizacji wynikają nie tylko z wew-

nętrnych czynników, ale też z balansowania Mołdawii pomiędzy UE i Rosją. Szeroko zakrojone badania dowiodły, iż ogromny euroentuzjazm mieszkańców Mołdawii ustępuje pragmatyzmowi na rzecz zacieśniania sojuszu z Rosją.

Praca przygotowana przez Elenę Korostelevą nie jest łatwa w odbiorze nie tylko ze względu na trudny język (zbyt wyrafinowane słownictwo), ale także poruszaną problematykę. Zgrabne ujęcie specyficznych zależności pomiędzy partnerstwem a zarządzaniem w polityce UE jest wymagającym zadaniem. Niewątpliwą zaletą recenzowanej pracy jest przede wszystkim nowatorskie podejście do tematu i dobre w nim rozeznanie Autorki.

Elżbieta KUŻELEWSKA

Białystok